

ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเกาหลีใต้ : เริ่มต้นที่ประชาธิปไตย โดย นายจูลคักดี แก้วกาญจน์

องค์ประกอบที่ขาดเสียไม่ได้ เมื่อมีการกล่าวถึงการปฏิรูปประเทศ คือ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาอภิปรายเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญ และผลเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญครั้งหนึ่งในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย คือ การรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ก่อผลให้เกิดการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเวลาถัดมา ที่เน้นว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลแม้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ต้องกระทำอย่างจำกัด ภายใต้การตรวจสอบขององค์กรในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สาธารณรัฐเกาหลีมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอยู่หลายครั้ง จุดเปลี่ยนสำคัญที่นำมาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสมัยใหม่ เริ่มขึ้นหลังการเข้าครอบครองของญี่ปุ่น ซึ่งมีการนำระบบกฎหมายจากญี่ปุ่นมาใช้เป็นระบบประมวลกฎหมายอย่างเยอรมนี ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมเกาหลีใต้อยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สืบเนื่องมาสู่การปกครองในช่วงเผด็จการทหารโดยนายพล Park Chung Hee (ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๗๙) ซึ่งเป็นผู้นำของเกาหลีใต้หลังจากที่ญี่ปุ่นได้ถอนการปกครองออกไป

แต่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในสมัยการปกครองของนายพล Park Chung Hee ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ในการกวาดล้างคู่ตรงข้ามทางการเมือง เพื่อจัดระเบียบการปกครองใหม่ ส่งผลให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นโดยกระบวนการยุติธรรมขึ้น เช่น การซ้อมทรมาน การข่านอกกระบวนการยุติธรรม การใช้โทษประหารชีวิต เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารอยู่ภายใต้การควบคุมของระบอบเผด็จการ และปัญหาดังกล่าวยังคงสืบเนื่องมาถึงสมัยการปกครองของนายพล Chun Doo Hwan (ค.ศ. ๑๙๘๐-๑๙๘๗) จนเกิดขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อล้มล้างระบอบเผด็จการที่เรียกว่า ขบวนการควางจู (Gwangju Democratization Movement and military intervention) ซึ่งส่งผลให้เกิดขบวนการประชาธิปไตยขึ้นในเกาหลีใต้ และมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ อันถือเป็นจุดเริ่มในการสถาปนาความเป็นประชาธิปไตยในสาธารณรัฐเกาหลี

จากประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ที่ผ่านมา โดยเฉพาะในยุคปกครองของผู้นำเผด็จการทหาร ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้ ในช่วงที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด อันเป็นพลวัตจากการ “ปฏิวัติแม่น้ำฮัน” ซึ่งเป็นนโยบายของนายพล Park Chung Hee นั้น คดีความที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือผู้มีอิทธิพลในวงการธุรกิจไม่ได้รับการลงโทษ เนื่องจากมีอำนาจเงินและอำนาจเส้นสายเข้าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ยิ่งทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

การรื้อฟื้นความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มต้นจากการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยเปลี่ยนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความในระบบภาคพื้นยุโรป ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของญี่ปุ่นไปสู่ระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาแบบอเมริกัน โดยให้อัยการเป็นหลักในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และในช่วงเวลาหลังจากนั้น คดีความที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอิทธิพลในกระบวนการยุติธรรมระดับสูง เช่น อัยการ หรือ ผู้พิพากษา ได้รับการลงโทษโดยคำพิพากษาของศาล

และคดีของผู้มีอิทธิพลในธุรกิจการเงินหรือ Chaebol ระดับประเทศก็ได้รับการลงโทษเช่นเดียวกัน ซึ่งเรียกความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากลับคืนจากประชาชนได้เป็นอย่างดี

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐเกาหลี ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้ง โดยที่รัฐได้มี Full Amendments of Criminal Procedure 2008 และ Right to Initiate Investigation Awarded to Police 2011 ซึ่งเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจากระบบไต่สวนเป็นระบบกล่าวหา และอัยการมีบทบาทในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจทั้งในการสืบสวนสอบสวนและการออกหมายจับหรือไม่ องค์คณะผู้พิพากษาคืออัยการผู้พิพากษาต้องประซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้ส่งผลให้ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ พนักงานสอบสวนเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา และมีการนำระบบลูกขุนเข้ามาใช้ร่วมพิจารณาในคดีอุจฉกรรจ์ ผลจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างดังกล่าว ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๐๘-๒๐๑๑ มีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวน ๑,๔๙๐ คดี ซึ่งมีการอุทธรณ์ ๕๗๔ คดี ลดการนำคดีขึ้นศาลสูงได้ร้อยละ ๓๘.๕ และคำตัดสินของคณะลูกขุนตรงกับคำพิพากษาของศาลมากกว่าร้อยละ ๙๐ และคดีความไม่มีการยกฟ้องเพราะเหตุว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอสูงถึงร้อยละ ๙๐ ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ทำให้ประชาชนไว้วางใจกระบวนการยุติธรรมของเกาหลีได้มากขึ้น

เงื่อนไขสำคัญของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในเกาหลีได้ เกิดจากความไม่ไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและไม่สามารถนำผู้กระทำผิดซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเงินหรือในระบบราชการมาลงโทษได้ นอกจากนี้ ความเป็นสังคมแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยคือเงื่อนไขสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นประธานแห่งสิทธิ ซึ่งส่งผลในทางปฏิบัติคือ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีคู่มือหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบทั้งกระบวนการและเนื้อหาได้ เปลี่ยนการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่รับฟังพยานบอกเล่า (Hearsay) และใช้ Character Evidence Rule เป็นหลักการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐเกาหลีในปัจจุบันรับอิทธิพลจากระบบกฎหมายอเมริกันเข้าแทนที่ระบบกฎหมายเยอรมันซึ่งตกทอดมาจากการปกครองของญี่ปุ่นในอดีต

การจะพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามแนวคิดอย่าง “เสรีประชาธิปไตย” โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า รากฐานของความเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการยุติธรรมที่อำนวยความเป็นธรรมให้กับประชาชนได้นั้น คือ “การปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

หมายเหตุ : บทความนี้เรียบเรียงข้อมูลหลักจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง Introduction to South Korea Criminal Procedure โดย Prof. Dr. Yong Chul Park จากมหาวิทยาลัย Sogang สาธารณรัฐเกาหลี เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขตท่าพระจันทร์

หมายเหตุ : ผลงานวิจัยและบทความวิชาการที่ปรากฏในเว็บไซต์นี้ เป็นความคิดเห็นอิสระของผู้เขียน ผู้เขียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป